

Echtscheidingsprotocol

april 2013

1. Inleiding
2. Pedagogische driehoek
3. Rol van de school
4. Ouderlijk gezag
5. De echtscheiding – de gevolgen
6. Informatie over het kind
7. Rol van de leerkracht

1. Inleiding

Dit protocol is geschreven om de school een handreiking te geven in het omgaan met de gevolgen van een echtscheidingssituatie. Een echtscheiding bespreekbaar maken is de eerste stap om het belang van het kind veilig te kunnen stellen. De gevolgen van een echtscheiding voor kinderen kunnen als traumatisch ervaren worden. Met dit protocol wordt geprobeerd deze gevolgen, daar waar mogelijk, in goede banen te leiden.

Leerkrachten en ouders krijgen middels dit protocol praktische informatie. Hoe meer informatie de school heeft over kinderen en hun gescheiden ouders des te beter leerkrachten en andere betrokkenen op eventuele problemen of veranderingen in het leven van de leerlingen in kunnen springen. Een goede communicatie is van belang tussen ouders en de school en dat is bevorderlijk voor het kind.

2. Pedagogische driehoek

De ideale situatie is een goede samenwerking tussen ouders, kind en de school. Deze samenwerking wordt de pedagogische driehoek genoemd. Van deze ideale situatie is soms niet meer te spreken, in geval van een echtscheiding.

Wordt de visie van de pedagogische driehoek gehanteerd, dan kan er niet gezegd worden dat scheiden een zaak van de ouders is en niet van de school. Veranderingen bij kinderen in een echtscheidingssituatie zullen zichtbaar worden op school.

De school heeft dan de belangen van het kind te behartigen, zonder zich te mengen in de daadwerkelijke situatie tussen de scheidende ouders. Het is dan zinvol om duidelijke afspraken te maken.

Een goed pedagogisch klimaat bevordert de ontwikkeling van het kind. Onder een goed pedagogisch klimaat wordt verstaan:

“ Een klimaat waarin:

- Kinderen zich veilig kunnen voelen, vertrouwen in zichzelf, in elkaar en in volwassenen kunnen hebben.
- Kinderen leren samenwerken, leren omgaan met eigen emoties en die van anderen.
- Verschillen tussen kinderen worden gewaardeerd en gezien als kansen.
Om een goed pedagogisch klimaat te kunnen bewerkstelligen is er afstemming nodig. Afstemming tussen teamleden onderling, maar ook tussen ouders en teamleden.

3. Rol van de school

Voor de school is het van belang dat er een beleid is in geval van echtscheiding. In het team moeten collega's van elkaar weten dat er een echtscheiding speelt en wie daarin actie onderneemt. Wie is er de meest voor de hand liggende vertrouwenspersoon voor het kind? Deze informeert collega's en is de centrale figuur die weet wat er is gedaan en wanneer en wat er gedaan zal worden. Ook het contact onderhouden met de ouders behoort daarbij, evenals het invoeren van professionele hulp.

Ouders moeten ook weten bij wie zij terecht kunnen in geval van echtscheiding. Dit protocol dient als leidraad voor deze gevallen. Iedere echtscheiding is een geval op zich. In de schoolgids wordt een paragraaf besteed aan informatie aan gescheiden ouders. Ouders krijgen dit protocol aangereikt, wanneer bij de leerkrachten bekend is dat zij zich in een echtscheidingssituatie bevinden. Met de ouders scheiden de kinderen ook mee, ouders en de school moeten zich daarvan bewust zijn.

4. Ouderlijk gezag en voogdij

Er bestaan nog steeds misverstanden over de regelgeving en kennis over echtscheiding. Wanneer deze kennis beschikbaar wordt gemaakt, kunnen misverstanden worden voorkomen. Een aantal belangrijke termen rondom ouderlijk gezag en echtscheiding wordt hieronder toegelicht.

Wie zijn de ouders van het kind?

Er wordt over ouders gesproken die volgens de wet vader of moeder zijn. Meestal zijn dat de biologische ouders. Dit geldt niet altijd in de ogen van de wet.

Moeder is

- De vrouw uit wie het kind geboren is
- De vrouw die het kind heeft geadopteerd

Vader is

- De echtgenoot van de moeder op het moment dat het kind geboren wordt (tenzij het vaderschap wordt ontkend.)
- De man die het kind heeft erkend of geadopteerd
- De man wiens vaderschap door de rechter is vastgesteld

Niet-ouder

- Een 'niet-ouder' is de partner van één van de ouders

Ouderlijk gezag en voogdij

In Nederland staan alle kinderen onder de 18 jaar onder gezag. Dit kan ouderlijk gezag of voogdij zijn. Ouders hebben vaak gezamenlijk gezag. Dit noemen wij ouderlijk gezag. In geval van scheiding behouden beide ouders gezamenlijk gezag, tenzij een rechter dit anders heeft bepaald. In dat geval heeft één ouder het gezag. Voogdij is gezag over een kind dat niet door de ouders wordt uitgeoefend, maar door iemand anders.

Bij de inschrijving van een kind wordt de school op de hoogte gebracht hoe het ouderlijk gezag is geregeld. Hierbij wordt de informatie aan de school verstrekt met betrekking tot naam- en adresgegevens van degenen die het ouderlijk gezag over het kind hebben.

Wat houdt een (echt)scheiding in?

Twee mensen die voorheen een duurzame emotionele relatie hebben, hebben besloten deze te verbreken. Er wordt hierbij geen onderscheid gemaakt tussen samenwonende- of gehuwde ouders.

Wat is een omgangsregeling?

In een omgangsregeling worden de afspraken vastgelegd over het contact tussen het kind en de ouder bij wie het kind niet woont. Het gaat om bezoek, maar ook om telefonisch en schriftelijk of e-mail contact. Er is geen standaardregeling voor, maar gebruikelijk is dat het

kind één maal per twee weken een weekend en de helft van de vakanties en feestdagen bij de andere ouder doorbrengt. Ook co-ouderschap is mogelijk. Daarbij is het kind even vaak bij iedere ouder. De afspraken kunnen heel gedetailleerd zijn, maar dat is niet noodzakelijk.

5. De echtscheiding – de betrokkenen

Een echtscheiding heeft gevolgen voor alle betrokkenen. Voor de ouders, voor de kinderen en ook voor de leerkrachten. Leerkrachten hebben dagelijks te maken met kinderen die in een echtscheidingssituatie verkeren.

In een ideale situatie is de aanstaande scheiding in een vroeg stadium bekend bij de school. De ouders nemen hierin hun verantwoordelijkheid en de leerkracht krijgt de mogelijkheid om in te spelen op de veranderende thuissituatie. Er kan dan proactief gehandeld worden om de gevolgen voor het kind zo klein mogelijk te houden. Het gebeurt ook vaak dat leerkrachten via andere bronnen van een scheiding op de hoogte raken. Van het kind zelf, als het kind zich vertrouwd genoeg voelt, of van andere ouders. Schaamte, onzekerheid en een schuldgevoel kunnen de redenen zijn dat ouders de scheiding zo lang mogelijk voor de buitenwereld verborgen houden.

Het kind

De gevolgen van een echtscheiding voor een kind zijn erg ingrijpend. Vaak kunnen leerkrachten dit signaleren in het veranderende gedrag van een kind. Overigens willen deze veranderingen niet per definitie aangeven dat er een (aanstaande) scheiding speelt in het leven van een kind.

- Concentratieproblemen kunnen de kop op steken. Het is ook moeilijk voor een kind zijn of haar aandacht bij de les te houden, terwijl er zoveel vragen door het hoofd heen spoken.
- Stil zijn. Een kind dat normaal gesproken lekker aanwezig is in de klas, kan ineens heel stil en teruggetrokken worden.
- Slechtere leerprestaties. Dit komt vaker voor na een echtscheiding. Het hoeft niet per se een reden te zijn om hulp in te schakelen. Het kind zit even niet lekker in zijn vel en dat beïnvloedt de prestaties. Dit kan zelfs tot 2 jaar na de echtscheiding nog het geval zijn.
- Gedragsproblemen. Het blijft natuurlijk moeilijk vast te stellen of de gedragsproblemen daadwerkelijk in relatie staan met de echtscheiding.
- Onzekerheid. Een kind dat eerder lekker zelfstandig kon werken, heeft nu ineens hulp van u nodig, terwijl dit gedrag niet in het plaatje van de leerling past. Ook zelf beslissingen nemen kan dan heel moeizaam verlopen voor de kinderen.
- Huilen. Dit is een manier van uiten van verdriet van kinderen. In uw ogen kan het kind om niets ineens beginnen te huilen. U doet er dan goed aan een gesprek te hebben met het kind. Het is altijd verstandig om te proberen de achterliggende gedachte te achterhalen.
- Faalangst. Kinderen in een echtscheidingssituatie hebben meer kans om faalangst te ontwikkelen. Kinderen trekken zich meer terug en vinden dan minder aansluiting bij de omgeving.

Vaak ziet de leerkracht, dat er iets anders is aan het kind. Het kind heeft een andere uitstraling. Deze veranderingen kunnen dan een bevestiging geven aan de leerkracht.

De ouders

Voor de ouders is de echtscheiding een ingrijpende gebeurtenis. Het is misschien een afsluiting van een periode van spanning, onzekerheden, ruzies en schuldgevoelens. Scheiden kan vergeleken worden met een rouwproces. Er wordt verlies geleden, door de ouders en door de kinderen. Kinderen voelen de spanning die thuis heerst goed aan.

Eigenlijk zien kinderen het aankomen, dan komt het moment dat zij deelgenoot gemaakt worden van de beslissing.

Ouders kunnen in een echtscheidingssituatie (wanneer die is meegedeeld op school) steun en erkenning zoeken bij de leerkracht. De kans is aanwezig dat ouders de leerkracht proberen te betrekken bij de echtelijke problemen. In dit geval is het belangrijk om geen partij te worden of een oordeel te hebben, maar probeer ouders ervan te overtuigen dat het kind niet uit het oog verloren mag worden. Het belang van het kind staat bij de leerkracht voorop. Probeer samen een oplossing te zoeken voor problemen die zich in de klas of thuis voordoen. Het maken van concrete, maar vooral praktisch uitvoerbare afspraken is daarvoor noodzakelijk.

De leerkracht

De leerkracht signaleert de veranderingen die bij het kind genoemd zijn. De oorzaken van de gesignaleerde veranderingen achterhalen is een taak van de leerkracht. Het is een rol die niet onderschat mag worden. Het kind zit voor het grootste gedeelte van de dag op school en bij de leerkracht in de klas. De regelmaat van betrouwbare mensen om het kind heen, maken het mogelijk om een gesprek met het kind te krijgen.

Praten met het kind is belangrijk. In een afzonderlijk gesprek de vraag stellen wat er aan de hand is. Waarom gedraagt een kind zich anders dan het kind zich normaal doet. Een kind zal misschien niet gelijk antwoord geven. Misschien antwoordt het kind ontkennend of ontwijkend. Laat een kind dan merken dat de veranderingen zichtbaar zijn, hecht aan een ontkennend antwoord niet meteen waarde. U krijgt de mogelijkheid om er op een ander tijdstip op terug te komen en dat kan ook aan het kind verteld worden. Laat zien en merken dat u er voor het kind bent, toon betrokkenheid.

Hierbij enkele suggesties voor een gesprek met een kind:

- Maak het kind duidelijk dat er altijd ruimte is voor de gevoelens die het ervaart. Ook verdriet hoort daarbij.
Vraag of het kind wel hulp of ondersteuning wil krijgen van u.
- Praktische zaken spelen vaak een belangrijke rol. Bespreek veranderingen met het kind.
- Maak duidelijke afspraken met het kind. Er wordt snel gezegd, dat een kind altijd bij de leerkracht terecht kan. Altijd kan helaas niet. Geef tijden aan wanneer het kind bij u terecht kan.
- Laat u niet storen tijdens een gesprek. Luister aandachtig en neem er de tijd voor.
- Probeer het kind zelf oplossingen te laten bedenken. U kunt beter doorvragen, dan klinkklare oplossingen aan te dragen.
- Benoem de situatie zoals deze is, moeilijke onderwerpen moeten ook bespreekbaar gemaakt kunnen worden.
- Betrek kinderen bij zaken die voor hen belangrijk zijn en plezierig. Isolatie in de groep is niet wenselijk, probeer datgene te doen om isolatie te voorkomen.

6. Informatie over het kind

Er wordt gedurende het schooljaar informatie verstrekt door de groepsleerkracht aan de ouders van kinderen in de groep. De informatievoorziening over het kind vanuit school geldt voor beide ouders, ook al wonen zij niet samen. Dat is een wettelijke verplichting die in het burgerlijk wetboek is vastgelegd. (Art 1: 377C)

Rapporten

Rapporten worden drie keer per jaar uitgereikt aan de kinderen. Het originele rapport wordt verstrekt aan het kind. Twee kopieën voor de ouders zullen aan het kind meegegeven worden. Het origineel dient weer geretourneerd te worden aan de groepsleerkracht.

Oudergesprekken

Naar aanleiding van het rapport (drie keer per jaar) zijn de ouders in de gelegenheid met de leerkracht van hun kind in gesprek te gaan. Wanneer ouders redenen hebben om niet gezamenlijk te komen, dienen deze bij de leerkracht kenbaar gemaakt te worden. De leerkracht overlegt met de directie of deze redenen gegrond zijn voor het maken van 2 aparte afspraken.

Correspondentie

Mededelingen over het kind, activiteiten in de groep, schoolreisjes, excursies etc. zullen aan beide ouders gedaan worden door school. Op deze manier wordt voorkomen dat informatie wordt verzuimd door te geven, waardoor de kinderen niet aan activiteiten mee kunnen doen. Om te kunnen communiceren met beide ouders, is van belang dat beide ouders hun adressen aan de school bekendmaken. Er kan niet gecommuniceerd worden met ouders waarvan het adres niet bekend is.

Afspraken met de leerkracht

Het kan incidenteel voorkomen, dat de ouder vragen heeft over zijn/haar kind. De ouder kan dan een afspraak maken bij de groepsleerkracht. De groepsleerkracht zal een verslag van dit gesprek in het schooldossier van het kind opnemen. Mochten er nog onduidelijkheden bestaan over de informatievoorziening dan kan de ouder zich wenden tot de groepsleerkracht of één van de directieleden. Het is verstandig hiervoor een aparte afspraak te maken.

Schooldossier

Het dossier is voor beide ouders ter inzage beschikbaar. De vorderingen, veranderingen van het kind, verslagen van gesprekken met ouders zijn in dit dossier opgenomen. Mochten er onduidelijkheden in staan, dan kunt u contact opnemen met de groepsleerkracht. Mocht u alsnog niet tevreden zijn over de weergave, dan zal een directielid zich bij het gesprek voegen. Rectificatie in het schooldossier van uw kind is mogelijk, wanneer de feiten niet correct weergegeven zijn.

Stiefouders

Kinderen van gescheiden ouders, kunnen in de loop van de tijd geconfronteerd worden met stiefouders. Vader en/of moeder ontmoeten een nieuwe partner die deel uit gaat maken van het gezin. Het is het beleid van de school om in dit soort gevallen alleen de ouders uit te nodigen. (Dit zijn de ouders belast met het ouderlijk gezag) Mocht het zo zijn, dat er maar één ouder met het ouderlijk gezag is belast, dan

mag de verzorgende niet-ouder bij de oudergesprekken aanwezig zijn. Dit wordt in overleg met de leerkracht besloten en opgenomen in het schooldossier van het kind.

Stiefouders zijn welkom op de vieringen van de kinderen op school. Hiervoor hoeft geen aparte toestemming gevraagd te worden aan de groepsleerkracht. Het is verstandig om door te geven aan de groepsleerkracht, dat het gezin uitgebreid is met stiefouder(s).

7. Rol van de leerkracht

Contact met het kind

De rol van de leerkracht is in echtscheidingssituaties van wezenlijk belang. Het kind zit het grootste gedeelte van de dag op school. Het kind voelt zich veilig in deze omgeving als het goed is. Een kind moet weten dat het zijn/haar problemen bij de leerkracht kwijt kan. Voorwaarde is dat de leerkracht betrokkenheid toont aan het kind en begrip toont voor de veranderende thuissituatie, voor de gevolgen die de ouders ondergaan bij een (aanstaande) echtscheiding. Een kind kan een schuldgevoel krijgen over de hele situatie. Ga voorzichtig om met deze schuldgevoelens. Kies geen partij tussen vader of moeder, probeer niet te oordelen, dit versterkt het loyaliteitsprobleem bij het kind. U dient het belang van het kind. Informeer het kind dat het geen kant hoeft te kiezen, kinderen mogen van beide ouders houden

Er zijn ook een aantal zaken, die u vooral niet moet doen:

- *Vertellen hoe zij met hun gevoelens om moeten gaan. Erken de gevoelens wel, zij moeten hierin hun eigen weg zien te bewandelen
- *Een voorgedrukt boekje over echtscheiding geven, waarin opdrachten staan om te maken. Dit helpt echt niet.
- *Geef kinderen geen valse hoop. (Het kan altijd nog goed komen)
- *Een oordeel geven over de situatie en daarmee ook de ouders beoordelen
- *Zeggen dat het zo heeft moeten zijn
- *Het totale gedrag van een kind herleiden tot de echtscheiding
- *Wanneer het onderwerp echtscheiding klassikaal ter sprake komt, een kind in een echtscheidingssituatie overdreven de aandacht geven

Kinderen in een echtscheidingssituatie hebben steun nodig. Ouders kunnen deze steun niet altijd geven, zij zijn vaak bezig met het verwerken van hun eigen verlies en gevoel. Kinderen kunnen gevoelens van schuld ervaren en kunnen last krijgen van loyaliteitsproblemen. Dit is voor een kind ingrijpend. De veranderingen in het kind worden dan zichtbaar op school. Een kind kan een terugval in de leerprestaties krijgen. Til hier niet te zwaar aan. Het is al ernstig genoeg voor het kind, zonder dat deze terugval ook nog eens uitgebreid benadrukt wordt. Het kan zinvol zijn het onderwerp echtscheiding in de groep ter sprake te brengen. Houdt dan wel rekening met de ontwikkelingsfase en leeftijd van de kinderen. Het kan dat kinderen zich angstig gaan gedragen, omdat zij denken dat hun ouders ook gaan scheiden, terwijl daarvoor geen enkele aanleiding is. Voorzichtigheid is hierbij dus geboden. De realiteit laat echter zien, dat veel kinderen in contact komen met een echtscheidingssituatie. Bij een vriendje of vriendinnetje, in de familiekring, in de buurt of op de sportvereniging. Maak het bespreekbaar. Voor kinderen die zelf in een echtscheidingssituatie zitten is het prettig te weten dat zij niet de enigen zijn. Een kringgesprek kan hier een goede verwerkingsvorm voor zijn. In individuele gevallen van scheiding waarin het kind u in vertrouwen heeft benaderd is het niet verstandig de vertrouwensband tussen u en het kind in de groep open te breken en te schenden.

Contact met de ouders

Het contact met de ouders is van wezenlijk belang voor het kind.

U mag de ouders wijzen op de effecten van de echtscheiding voor de kind(eren). U kunt aangeven waarin het kind anders is dan normaal, dat de schoolprestaties terugvallen, dat u zich zorgen maakt om het welbevinden van het kind. Ouders mogen gewezen worden op hun verantwoordelijkheden, zonder dat de problemen van de ouders ontkend worden.

Probeer uw zorg over het kind te delen met de ouders.

U kunt een vragenlijst laten invullen door beide ouders, zodat voor de leerkracht duidelijk is welke afspraken er zijn gemaakt betreffende de echtscheiding. U deelt mee dat beide ouders informatie zullen krijgen over de activiteiten van de kinderen en over de gesprekken met de leerkracht. Ouders moeten de leerkracht wel op de hoogte stellen, wie er tijdens de gesprekken aanwezig zijn. Het is dan aan de ouders om te beslissen of zij samen komen of niet. Laat ouders weten dat er rekening gehouden zal worden met de praktische veranderingen voor de kinderen. Er is een periode van gewenning, waarin er niet te zwaar getild zal worden aan bepaalde zaken, die misschien nog vergeten kunnen worden.

Het huisbezoek vindt alleen plaats wanneer het kind dat prettig vindt. Het kan zijn dat een kind zich schaamt voor de echtscheidingssituatie. Dan is het niet verstandig een huisbezoek af te leggen. Het belang van kind blijft hierin centraal staan.

Geef ouders eventueel adressen van instanties waar ze terecht kunnen voor hulp.